ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ – ರಸಋುಷಿ ಕುವೆಂಪುರವರ ಕೊಡುಗೆ

ರೇವತಿ*

DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.22107570

ABSTRACT

ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಕುವೆಂಪು ಅವರು ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೇವಲ ಮನರಂಜನಾ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ನೋಡದೆ, ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆ ಹಾಗೂ ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆಯ ಪ್ರಬಲ ಅಸ್ತ್ರವಾಗಿ ರೂಪಿಸಿದರು. ಪಾರ್ಸಿ ನಾಟಕಗಳ ಪ್ರಭಾವವಿದ್ದ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ 'ನಾಡ ನಾಟಕ' ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿ, ಯಕ್ಷಗಾನ ಮತ್ತು ಬಯಲಾಟದಂತಹ ದೇಶೀಯ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಆಧುನಿಕ ರಂಗಭೂಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಬೆಸೆಯುವ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದರು. 'ಶೂದ್ರ ತಪಸ್ವಿ', 'ಜಲಗಾರ', 'ಸ್ಮಶಾನ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ' ಮುಂತಾದ ಗಂಭೀರ ನಾಟಕಗಳ ಮೂಲಕ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಮೂಢನಂಬಿಕೆ ಹಾಗೂ ಯುದ್ಧದ ನಿರರ್ಥಕತೆಯನ್ನು ತಾರ್ಕಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕ ಭಾಷೆ, ಕನಿಷ್ಠ ರಂಗಸಜ್ಜಿಕೆ ಹಾಗೂ ವಿನೂತನ ತಂತ್ರಗಾರಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ರಂಗಪ್ರಯೋಗಗಳಿಗೆ ಹೊಸ ಆಯಾಮ ನೀಡಿದರು. ಪೌರಾಣಿಕ ಕಥೆಗಳಿಗೆ ಆಧುನಿಕ ಹಾಗೂ ಮಾನವೀಯ ಸ್ಪರ್ಶ ನೀಡಿ, 'ವಿಶ್ವಮಾನವ' ತತ್ವವನ್ನು ವೇದಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಸಾರಿದ ಅವರ ರಂಗಚಿಂತನೆಯು ಇಂದಿನ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾಗಿದೆ.

KEYWORDS: ಕುವೆಂಪು ರಂಗಸಾಹಿತ್ಯ, ನಾಡ ನಾಟಕ, ವಿಶ್ವಮಾನವ ತತ್ವ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸುಧಾರಣೆ, ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗ.

* **ರೇವತಿ,** ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ, ಐಎಂಜಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಕಾಲೇಜು, ಮೂಡ್ಲಕಟ್ಟೆ, ಕುಂದಾಪುರ.

ಪೀಠಿಕೆ:

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಕವಿ, ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಕುವೆಂಪು ಅವರು ಕಾದಂಬರಿ, ಕವಿತೆ, ಪ್ರಬಂಧವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ರಂಗಭೂಮಿಗೂ ಅಪಾರ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೇವಲ ಮನರಂಜನೆಯ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ನೋಡದೆ ಸಮಾಜವನ್ನು ರೂಪಿಸುವ, ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಬಿತ್ತುವ ಶಿಕ್ಷಣದ ವೇದಿಕೆಯಾಗಿ ಕಂಡರು. "ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಾರ್ಥಕತೆ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ತಲುಪುವುದರಲ್ಲಿ ಇದೆ" ಎಂಬ ಅವರ ನಂಬಿಕೆಗೆ ರಂಗಭೂಮಿ ಅತ್ಯಂತ ಶಕ್ತಿಯುತ ಸಾಧನವಾಯಿತು. 20ನೇ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿ ಪಾರ್ಸಿ ನಾಟಕ ಕಂಪನಿಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಸ್ವಂತ ಬೇರುಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕುವೆಂಪು ಅವರು "ನಾಡಿನ ನಾಟಕ, ನಾಡಿಗಾಗಿ ನಾಟಕ" ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟು ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಹೊಸ ಆಯಾಮ, ನಿಯಮ ನೀಡಿದರು. ಈ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಕುವೆಂಪುರವರ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಿಂತನೆ, ನಾಟಕ ರಚನೆ, ರಂಗಪ್ರಯೋಗ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕುವೆಂಪು ಮತ್ತು ಕಾಲಘಟ್ಟದ ಹಿನ್ನೆಲೆ:

ಕುವೆಂಪು ಅವರು 1904 ರಿಂದ 1994ರ ವರೆಗೆ ಬದುಕಿದರು. ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕುಲಪತಿಯಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಅವರು "ಸರ್ವೋದಯ" ಮತ್ತು "ವಿಶ್ವಮಾನವ" ತತ್ವಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು. ಅವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿ ಎರಡು ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

1. ವಾಣಿಜ್ಯ ನಾಟಕಗಳ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ: ಪಾರ್ಸಿ ಶೈಲಿಯ ಗಾಯನ ಪ್ರಧಾನ ನಾಟಕಗಳು
2. ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನದ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆ: ಜಾನಪದ ಕಲೆಗಳು ಶಿಕ್ಷಿತ ವರ್ಗದಿಂದ ದೂರ ಉಳಿದಿದ್ದವು.

ಕುವೆಂಪು ಈ ಎರಡನ್ನೂ ಸೇತುವೆ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರು. ಅವರಿಗೆ ರಂಗಭೂಮಿ ಎಂದರೆ ಕೇವಲ ಮನರಂಜನೆಯ ಸಾಧನವಲ್ಲ. ಅದು ಸಮಾಜವನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸುವ, ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಬಿತ್ತುವ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿತ್ತು.

ಕುವೆಂಪುರವರ ರಂಗಭೂಮಿ ಚಿಂತನೆ: "ನಾಡ ನಾಟಕ":

ಕುವೆಂಪು "ನಾಡ ನಾಟಕ" ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು. ಇದರ ಮೂಲ ತತ್ವಗಳು:

- ಬೇರಿನಿಂದ ಬಂದ ಕಲೆ: ಯಕ್ಷಗಾನ, ಬಯಲಾಟ, ದೊಡ್ಡಾಟ, ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಆಧುನಿಕ ರಂಗ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದೊಂದಿಗೆ ಬೆಸೆಯುವುದು.
- ಭಾಷೆಯ ಶುದ್ಧತೆ: ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮಿಶ್ರಿತ ಸಂಭಾಷಣೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಓಜಸ್ವಿಯಾದ ಕನ್ನಡ ಬಳಕೆ.
- ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಕಥೆ: ರಾಜಕುಮಾರರ ಕಥೆ ಬಿಟ್ಟು ರೈತ, ಶ್ರಮಿಕ, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರ ಜೀವನವನ್ನು ವೇದಿಕೆಗೆ ತರುವುದು.
- ಶ್ರೀರಂಗ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ: ವೇದಿಕೆಯನ್ನು ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳವಾಗಿ ಕಾಣುವ ಭಾವ. ರಂಗ ಎಂದರೆ ಕೇವಲ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲ, ಅದು ಧರ್ಮಕ್ಷೇತ್ರ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.
- "ನಾಟಕವು ಜೀವಂತ ಸಾಹಿತ್ಯ. ಅದು ಓದುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಬದುಕುವುದಕ್ಕೆ".

ಕುವೆಂಪುರವರ ರಂಗ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಮುಖ ಕೃತಿಗಳು:

ಯಮನ ಸವಾರಿ – 1931: ಇದು ಕುವೆಂಪುರವರ ಮೊದಲ ನಾಟಕ. ವ್ಯಂಗ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಟೀಕೆಯ ಮಿಶ್ರಣ. ಯಮಧರ್ಮರಾಯನು ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮನುಷ್ಯರ ದುರಾಚಾರ ನೋಡಿ ಹಿಂತಿರುಗುವ ಕಥೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅವರು ಜಾತಿ, ಮೂಢನಂಬಿಕೆ, ಅಧಿಕಾರದ ದುರ್ಬಳಕೆಯನ್ನು ಟೀಕಿಸಿದರು. ಭಾಷೆ ಸರಳವಾದರೂ ತಾತ್ವಿಕ ಆಳವಿತ್ತು.

- ಬೆರಳ್ಗೆ ಕೊರಳು: ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಕುರಿತ ಏಕಾಂಕ ನಾಟಕ.
- ಜಲಗಾರ: ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ಪುರೋಹಿತಶಾಹಿ ಮತ್ತು ಮೂಢನಂಬಿಕೆಯ ವಿರುದ್ಧದ ನಾಟಕ.
- ಶೂದ್ರ ತಪಸ್ವಿ: ರಾಮಾಯಣದ ಶಂಭೂಕನ ಕಥೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ನಾಟಕ. ಇದು ಜಾತಿ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಕುವೆಂಪುರವರ ಅತ್ಯಂತ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ನಾಟಕ. ಶೂದ್ರನೊಬ್ಬ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದ ಕಾರಣ ರಾಮ ಅವನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಕುವೆಂಪು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ಇಲ್ಲಿ ರಾಮನನ್ನು ಮರ್ಯಾದಾ ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ಬದಲು ಅಧಿಕಾರದ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ತೋರಿಸಲಾಯಿತು. ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧದ ಈ ನಾಟಕ ದೊಡ್ಡ ಚರ್ಚೆಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಸಂವಾದಕ್ಕಿಂತ ಮೌನ, ಬೆಳಕು ಮತ್ತು ನೆರಳಿನ ಬಳಕೆ ಹೆಚ್ಚಿತ್ತು.
- ಕಲ್ಕಿ ಅವತಾರ: ಭವಿಷ್ಯದ ಸಮಾಜದ ಕನಸು. ಆದರ್ಶ ಸಮಾಜದ ಕಲ್ಪನೆ.
- ರಕ್ತಾಕ್ಷಿ: ಇದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮತ್ತು ಪೌರಾಣಿಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಬೆಸೆದ ನಾಟಕ. ಮಹಿಳಾ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯದ ವಿಷಯವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯಿತು. ಕುವೆಂಪು ಇಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಗಾನ ವೇಷಭೂಷಣ ಮತ್ತು ಸಂಗೀತವನ್ನು ಆಧುನಿಕ ರಂಗ ತಂತ್ರದೊಂದಿಗೆ ಬಳಸಿದರು.
- ಸ್ಮಶಾನ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ: ಮಹಾಭಾರತದ ನಂತರದ ಕಥೆ. ಯುದ್ಧದ ನಿರರ್ಥಕತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವ ತಾತ್ವಿಕ ನಾಟಕ. ಕಡಿಮೆ ಪಾತ್ರಗಳು, ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಕೇತಗಳು. ಇದು ಅವರ ವಿಶ್ವಮಾನವ ಸಂದೇಶವನ್ನು ರಂಗದ ಮೇಲೆ ತಂದ ಉದಾಹರಣೆ.

ಕುವೆಂಪುರವರ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ನೀಡಿದ ಪ್ರಮುಖ ಕೊಡುಗೆಗಳು:

- ವಿಷಯ ವೈವಿಧ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಕಳಿ: ಕುವೆಂಪು ಅವರು ಜಾತಿ, ಧರ್ಮ, ಯುದ್ಧ, ಮೂಢನಂಬಿಕೆ, ಯುದ್ಧದ ಕ್ರೌರ್ಯ, ಮನುಷ್ಯನ ಆಂತರಿಕ ಹೋರಾಟ, ಶೋಷಣೆಗಳಂತಹ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ನಾಟಕದ ವಿಷಯವನ್ನಾಗಿ ವೇದಿಕೆ ಮೇಲೆ ತಂದರು. ಪುರಾಣ, ಇತಿಹಾಸ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆ ಎಲ್ಲವನ್ನು ರಂಗಕ್ಕೆ ತಂದರು. ಈ ನಾಟಕವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ ದೊಡ್ಡ ಚರ್ಚೆಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು.
- ಪೌರಾಣಿಕ ಕಥೆಗಳಿಗೆ ಹೊಸ ಆಯಾಮ: ಮಹಾಭಾರತ, ರಾಮಾಯಣ ಕಥೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಮಾನವೀಯ ಮತ್ತು ತರ್ಕಬದ್ಧ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಸೇರಿಸಿದರು. ಸ್ಮಶಾನ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧದ ನಂತರದ ಶೂನ್ಯತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಯುದ್ಧ ವಿರೋಧಿ ಸಂದೇಶ ನೀಡಿದರು.
- ಭಾಷಾ ಶೈಲಿ: ಅವರ ನಾಟಕಗಳ ಭಾಷೆ ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕ, ಪ್ರೌಢ ಮತ್ತು ನಾಟಕೀಯವಾಗಿದೆ. ಸಂಭಾಷಣೆಗಳು ಕಿವಿಗೆ ಹಿತವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನಾಟುವಂತಿದೆ. ಕುವೆಂಪು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ

ಒಂದು ಹೊಸ ನಾಟಕೀಯ ಭಾಷೆಯನ್ನು ನೀಡಿದರು. ಅವರ ನಾಟಕಗಳ ಭಾಷೆ ಕಾವ್ಯಮಯ, ಶ್ರೀಮಂತ. ಆದರೆ ನಟಿಸಲು ಕಷ್ಟ. ಅದಕ್ಕೆ 'ಅಭಿನಯ ಕಷ್ಟದ ನಾಟಕಗಳು' ಅಂತಲೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆದರೂ ಅವರ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ಶಕ್ತಿ, ತಾತ್ವಿಕತೆ, ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಬೇರೆ ಎತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಿತು.

- ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ: ಅವರ ನಾಟಕಗಳು ಸಂಕೀರ್ಣ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೂ, ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಅವಕಾಶ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಸಂಕೇತ, ರೂಪಕ, ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕ ದೃಶ್ಯಗಳ ಬಳಕೆಯಿಂದ ನಿರ್ದೇಶಕರಿಗೆ ಹೊಸತನಕ್ಕೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು.
- ವಿಶ್ವಮಾನವ ಸಂದೇಶ: ಅವರ ಎಲ್ಲಾ ನಾಟಕಗಳ ಕೇಂದ್ರ ಬಿಂದುವು "ವಿಶ್ವಮಾನವ" ಸಂದೇಶ. ಮನುಷ್ಯ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಬದುಕಲು ಕಲಿಯಬೇಕು ಎಂಬುದೇ ಅವರ ರಂಗ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶ.
- ಪ್ರಭಾವ ಮತ್ತು ಮಹತ್ವ: ಕುವೆಂಪು ಅವರ ನಾಟಕಗಳು ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಹೊಸ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧಿಕ ಎತ್ತರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟವು. ಬೆನಕ, ರಂಗಾಯಣದಂತಹ ರಂಗ ತಂಡಗಳು ಅವರ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಪದೇ ಪದೇ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿವೆ. ಅವರ ನಾಟಕಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಕಾಲೇಜು, ರಂಗ ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆ ಮತ್ತು ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿವೆ.

ಕುವೆಂಪುರವರ ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶನ ಮತ್ತು ಪ್ರಯೋಗ:

- ಕುವೆಂಪು ಕೇವಲ ನಾಟಕಕಾರರಾಗಿ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ, ಅವರು ರಂಗ ನಿರ್ದೇಶಕರೂ ಆಗಿದ್ದರು.
- ಭಾಷಾ ಪ್ರಯೋಗ: ಅವರ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳು ಕಾವ್ಯಮಯವಾಗಿದ್ದವು, ಆದರೆ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಡುವಂತಿದ್ದವು. ಶೂದ್ರ ತಪಸ್ವಿಯಲ್ಲಿ "ನಾನು ಮನುಷ್ಯ, ನಾನು ತಪಸ್ವಿ" ಎಂಬ ಸಾಲುಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಘೋಷಣೆಯಂತೆ ಕೇಳಿಸುತ್ತವೆ.
- ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ನೃತ್ಯ: ಅವರು ಯಕ್ಷಗಾನದ ಮುಮ್ಮೇಳ, ಬಯಲಾಟದ ಕುಣಿತವನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ತಮ್ಮ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿದರು. ವಿದೇಶಿ ನಾಟಕಗಳ ಅನುಕರಣೆ ಬಿಟ್ಟು ನಮ್ಮದೇ ಸಂಗೀತ ರೂಪಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದರು.
- ರಂಗ ವಿನ್ಯಾಸ: ಕಡಿಮೆ ಸೆಟ್ಟು, ಹೆಚ್ಚು ಸಂಕೇತ. ಬೆಳಕು ಮತ್ತು ಧ್ವನಿಯ ಮೂಲಕ ಭಾವವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ತಂತ್ರವನ್ನು ಅವರು ಮೊದಲು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರು. ಉದಾ: "ಸ್ಮಶಾನ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ"ದಲ್ಲಿ ಇಡೀ ವೇದಿಕೆಯು ಬೂದಿ ಬಣ್ಣದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿತ್ತು.
- ಶಿಕ್ಷಣದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಚಾರ: ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕುಲಪತಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಅವರು ನಾಟಕ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಿದರು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಜಾನಪದ ಕಲೆಗಳ ತರಬೇತಿ ಕೊಡಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಬಿ. ವಿ. ಕಾರಂತ, ಸಿ. ಜಿ. ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿ ಅವರಂತಹ ರಂಗಕರ್ಮಿಗಳು ರೂಪುಗೊಂಡರು.

ಕುವೆಂಪು ಮತ್ತು ಜಾನಪದ ರಂಗಭೂಮಿ:

ಕುವೆಂಪು ಅವರಿಗೆ ಜಾನಪದದ ಮೇಲೆ ಅಪಾರ ಪ್ರೀತಿ ಇತ್ತು. ಕೋಗಿಲೆ ಮತ್ತು ಸೋವಿಯತ್ ರಷ್ಯಾ ಪ್ರವಾಸದ ನಂತರವೂ ಅವರು "ನಮ್ಮ ಬೇರು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ" ಎಂದು

ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು. ಅವರು ಯಕ್ಷಗಾನವನ್ನು ಕೇವಲ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಕಲೆಯಾಗಿ ನೋಡಲಿಲ್ಲ, ಅದನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಲೆಯಾಗಿ ಗುರುತಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಜಲಗಾರ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಾರ್ತಿಯರ ಪಾತ್ರ, ರಕ್ತಾಕ್ಷಿಯಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಗಾನದ ವೇಷ ಇವೆಲ್ಲ ಅವರ ಜಾನಪದ ಒಲವಿನ ಸಾಕ್ಷಿ. ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು, "ನಮ್ಮ ರಂಗಭೂಮಿಯು ಬೇರಿಲ್ಲದ ಮರದಂತೆ ಆಗಬಾರದು. ಅದಕ್ಕೆ ಬೇರು ಬೇಕು. ಆ ಬೇರು ನಮ್ಮ ಜಾನಪದ".

ವಿಷಯ ವೈವಿಧ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂದೇಶ:

ಕುವೆಂಪುರವರ ನಾಟಕಗಳ ಮೂಲ ದನಿ ಒಂದೇ: ಮಾನವೀಯತೆ.

- ಸಾಮಾಜಿಕ ಸುಧಾರಣೆ: ಜಾತಿ ತಾರತಮ್ಯ, ಮೂಢನಂಬಿಕೆ, ಮಹಿಳಾ ದೌರ್ಜನ್ಯದ ವಿರುದ್ಧ.
- ಪರಿಸರ ಪ್ರಜ್ಞೆ: ಜಲಗಾರದಲ್ಲಿ ನದಿಯನ್ನು ತಾಯಿಯಂತೆ ಕಂಡ ದೃಷ್ಟಿ.
- ವಿಶ್ವಮಾನವತೆ: ಸ್ಮಶಾನ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧದ ನಂತರ ಉಳಿಯುವುದು ಪ್ರೀತಿ ಮಾತ್ರ ಎಂಬ ಸಂದೇಶ.
- ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪುನರುಜ್ಜೀವನ: ಪುರಾಣವನ್ನು ಹೊಸಕೋನದಿಂದ ಓದುವ ಪ್ರಯತ್ನ.

ಅವರು ನಾಟಕವನ್ನು ಪ್ರಚಾರದ ಸಾಧನವಾಗಿ ಬಳಸಲಿಲ್ಲ, ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಸಾಧನವಾಗಿ ಬಳಸಿದರು.

ಸವಾಲುಗಳು ಮತ್ತು ಟೀಕೆಗಳು:

ಕುವೆಂಪುರವರ ನಾಟಕಗಳು ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಸ್ವಾಗತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಶೂದ್ರ ತಪಸ್ವಿ ಬಂದಾಗ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದಿಗಳು ವಿರೋಧಿಸಿದರು, ಕೆಲವು ಕಡೆ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ ಬಂತು.

ಅವರ ಭಾಷೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕಾವ್ಯಮಯವಾಗಿ ತುಂಬಾ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವುದು ಕಷ್ಟ ಎಂಬ ಟೀಕೆಯೂ ಇತ್ತು.

ವಾಣಿಜ್ಯ ರಂಗಭೂಮಿಯಿಂದ ದೂರ ಉಳಿದ ಕಾರಣ ಅವರ ನಾಟಕಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ.

ಆದರೆ ಕಾಲಕ್ರಮೇಣದಲ್ಲಿ ಈ ಟೀಕೆಗಳೇ ಅವರ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಸಾಬೀತು ಮಾಡಿದವು. ಅವರು ಜನಪ್ರಿಯತೆಗಿಂತ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಬೆಲೆ ಕೊಟ್ಟರು.

ಮುಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ:

ಕುವೆಂಪುರವರ ನಂತರ ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪ್ರವಾಹಗಳು ಬಲಗೊಂಡವು:

1. ಜಾನಪದ ಆಧಾರಿತ ರಂಗಭೂಮಿ: ಬಿ. ವಿ. ಕಾರಂತರ ಯಕ್ಷಗಾನ ಶೈಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ.
2. ಸಮಸ್ಯಾ ಪ್ರಧಾನ ನಾಟಕ: ಗಿರೀಶ್ ಕಾರ್ನಾಡ್, ಟಿ. ಎನ್. ನರಸಿಂಹನ್ ಮುಂತಾದವರು ಕುವೆಂಪು ತೋರಿಸಿದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡರು.

ಮೈಸೂರಿನ ರಂಗಾಯಣ, ಬೆಂಗಳೂರಿನ ರಂಗಸಂಪದ ಇವೆಲ್ಲ ಕುವೆಂಪು ಹಾಕಿದ ಬುನಾದಿಯ ಮೇಲೆ ಬೆಳೆದವು. ಅವರ "ಶ್ರೀರಂಗ" ಕಲ್ಪನೆಯು ಇಂದಿನ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ರಂಗಭೂಮಿಗೂ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾಗಿದೆ.

ಕುವೆಂಪು ಅವರು ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಕೇವಲ ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯಷ್ಟು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗಲಿಲ್ಲ, ಅವರು ಒಂದು ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೋದರು. ಆ ಚಿಂತನೆಯ ಸಾರ: ರಂಗಭೂಮಿ ಎಂದರೆ ಅನುಕರಣೆಯಲ್ಲ, ಅದು ಆತ್ಮಾನ್ವೇಷಣೆ.

ದೇಶ್ಯ ಹಾಗೂ ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ನಾಟಕ ಎರಡರ ಸತ್ವವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕನ್ನಡ ನಾಟಕವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರು. ಅವರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ವಜ್ಞಾನ, ಕಾವ್ಯ, ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಕಳಿ ಒಂದಾಗುತ್ತವೆ. ಇಂದಿನ ಜಾಗತೀಕರಣದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾವು ವಿದೇಶಿ ಫಾರ್ಮ್ಯಾಟ್ ನಾಟಕಗಳ ಹಿಂದೆ ಓಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಕುವೆಂಪು ನಮಗೆ ನೆನಪಿಸುತ್ತಾರೆ: ನಮ್ಮ ಕಥೆ, ನಮ್ಮ ಭಾಷೆ, ನಮ್ಮ ಬೇರು ಇದ್ದಾಗ ಮಾತ್ರ ರಂಗಭೂಮಿ ಬದುಕುತ್ತದೆ.

ಅವರು ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಮಾಜ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಆಯುಧವನ್ನಾಗಿ ಬಳಸಿದರು. ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಇಂದಿಗೂ ನಮ್ಮ ರಂಗ ಕಲಾವಿದರಿಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆಯ ಮೂಲವಾಗಿದೆ. ಕುವೆಂಪು ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಮನೋರಂಜನೆಯಿಂದ ಮೇಲೆತ್ತಿ ಚಿಂತನೆಗೆ, ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಒಂದು ಆಯುಧ ಮಾಡಿದರು. ''ಮನುಷ್ಯ ಜಾತಿ ತಾನೊಂದೇ ವಲಂ'' ಎಂಬ ಅವರ ವಿಶ್ವಮಾನವ ಸಂದೇಶವೇ ಅವರ ಎಲ್ಲಾ ನಾಟಕಗಳ ತಿರುಳು.

ಕುವೆಂಪು ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಶಿಲ್ಪಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅವರು ಅದರ ಆತ್ಮ. ''ವಿಶ್ವಮಾನವ''ನ ಕನಸು ಕಂಡ ಅವರ ರಂಗವೂ ಇಂದಿಗೂ ನಮಗೆ ನಾವು ಯಾರು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲೇ ಇದೆ.

''ಕಲೆ ಕಲೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಅಲ್ಲ, ಮಾನವನ ಸಲುವಾಗಿ'' ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಮಾತು ಅವರ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಕೊಡುಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿದೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು:

1. ಕುವೆಂಪು, (2004), ಸಮಗ್ರ ನಾಟಕಗಳು, ನವದೆಹಲಿ: ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ.
2. ಲಂಕೇಶ್, (1998), ಕುವೆಂಪು ಮತ್ತು ರಂಗಭೂಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು: ಮಂಚ ಪ್ರಕಾಶನ.
3. ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ ಜಿ. ಎಸ್., (2001), ಕುವೆಂಪು ಅವರ ರಂಗದೃಷ್ಟಿ (ಲೇಖನ), ಬೆಂಗಳೂರು: ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ ಪತ್ರಿಕೆ (ಸಂಪುಟ 45, ಸಂಚಿಕೆ 2, ಪುಟ: 23–35).